

4-10-'91 ID-1563
C-2

4,110520048003

HUIZINGE
gemeente Middelstum

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

INGEVOLGE ARTIKEL 20 VAN DE MONUMENTENWET

HUIZINGE gemeente Middelstum

Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van Huizinge als beschermd dorpsgezicht.

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op bijgaande kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, tekeningnummer 367) door een stippellijn omgrensde gebied.

Publikatie van de **Rijksdienst voor de Monumentenzorg.**

Februari 1988.

Inleiding

Huizinge is een kleine agrarische nederzetting in het noordoosten van de provincie Groningen, gelegen in de gemeente Middelstum ten oosten van het gelijknamige hoofddorp. De structuur van Huizinge is aanvankelijk bepaald door de ligging in het vroeger door de zee gevormde kwelderlandschap van Noord-Nederland.

De nederzetting ontstond op een door de mens opgeworpen terp of wierde in de periode dat het land nog niet door dijken was beschermd. Zowel in als buiten het dorp is het hoogteverschil tussen wierde en omgeving nog goed waarneembaar.

Ondanks het feit dat de wierde gedeeltelijk is afgegraven is de historische structuur van het wierdedorp, bestaande uit een plaatselijk intensief bebouwingspatroon op basis van een rechthoekige verkaveling, goed herkenbaar gebleven. Een bijzondere plaats in het geheel wordt ingenomen door de kerksituatie met aangrenzende woonbebouwing en heerden.

Het besluit om Huizinge aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht is met name gericht op de ruimtelijke structuur van het dorp, in samenhang met de historische bebouwing, de beplanting, en de ligging in het open agrarische landschap.

Ontstaan en ontwikkeling

De kust van het zuidoostelijk deel van de Noordzee vormt het verspreidingsgebied van de terpen, in Groningen wierden genoemd.

Wierden ontstonden in het laatste deel van een periode die, geologisch gezien, gekenmerkt wordt door een stijging van het zeeniveau. Deze stijging was het gevolg van het afsmelten van ijsmassa's uit de laatste ijstijd, die circa 10.000 jaar geleden ten einde liep. De stijging had tot gevolg dat de kustlijn, voordien honderden kilometers noordelijker gelegen, geleidelijk aan landinwaarts schoof. Door het zeewater werden zand en klei op de bestaande pleistocene ondergrond afgezet. Ter plaatse van het huidige Noordnederlandse kustgebied vond een dergelijke sedimentatie sinds circa 2700 voor Christus plaats.

Van de Bronstijd af (1700-700 voor Christus) treedt er een vertraging in de stijging van het zeeniveau op. Sindsdien worden perioden van min of meer permanente overstrooming afgewisseld door perioden waarin het gebied grotendeels droog ligt (respectievelijk trans- en regressiefasen). Met het droogvallen van het gebied worden de kweldergronden in principe bewoonbaar. De oudste bewoning wordt op grond van oudheidkundig bodemonderzoek

gedateerd op ongeveer 600 voor Christus. De vestiging vindt plaats op de van nature hoogst opgeslibde gronden, de vaak langgerekte kwelderruggen en oeverwallen. Men noemt deze eerste nederzettingen wel 'Flachsiedlungen' omdat van ophoging der bewoningsgronden door de mens nog geen sprake is. In de 6de à 5de eeuw voor Christus verslechteren de bewoningsomstandigheden door toenemende wateroverlast. Een deel van de bewoonde gronden wordt verlaten en raakt opnieuw overslibd. In andere gevallen vindt door de bewoners ophoging plaats door middel van mest en kwelderzoden. De in deze tijd ontstane wierden worden die van de eerste generatie genoemd. Tot aan ongeveer het jaar 1000 vindt nog driemaal een dergelijke afwisseling van trans- en regressiefasen plaats waarbij gedurende de regressiefase nieuwe wierden worden gevormd of andere worden opgehoogd en opnieuw bewoond raken. De soms opmerkelijke ligging van een aantal van deze wierden in een rij is het gevolg van verscheidene vestigingen op één kwelderrug of oeverwal. Een voorbeeld hiervan is de noord-zuid lopende wierdenrij Usquert/Kantens/Middelstum/Westerwijdterd, die dicht langs Huizinge loopt. Huizinge zelf is niet in deze of andere wierdenrij opgenomen.

De aanleg van een aaneengesloten stelsel van zeedijken is, naar algemeen wordt aangenomen, in de 12de en 13de eeuw voltooid, waarmee aan de wierdenbouw een einde kwam. Gezien de geringe hoogte van de oude zeedijken bleven de wierden zeker voorlopig als woonplaats de voorkeur behouden, al kwam daarnaast een proces van verplaatsing van agrarische bedrijven naar het open veld op gang.

Naar omvang van de bewoning kunnen wierden in drie groepen worden onderscheiden. In de eerste plaats de onbewoonde wierden, die gedurende één van de transgressiefasen werden verlaten. Een tweede groep wordt gevormd door de zogenaamde eenhuizige wierden, plaats biedend aan één agrarisch bedrijf. De derde groep bestaat uit wierden waar een gehucht, dorp of stad op is ontstaan. Tot deze categorie behoort de dorpswierde Huizinge. Op archeologische gronden wordt aangenomen dat deze dikwijls zijn gevormd door het aaneengroeien van dicht bijeengelegen oorspronkelijk eenhuizige wierden.

Bij dorpswierden onderscheidt men op grond van nederzettingstructuur, parcellering en wegenstructuur een drietal hoofdtypen, die iets vertellen over de ontstaanswijze en/of het ontstaansmoment.

– Wierden met een straalsgewijze

of radiale verkaveling. Dit zijn over het algemeen de oudste agrarische wierden. Een voorbeeld is het nabij Huizinge gelegen Middelstum.

– Wierden met een langgerekte vorm en een centrale weg, waarlangs de huiskavels zijn gegroepeerd, de zogenaamde handelswierden die vermoedelijk sinds de 7de of 8ste eeuw zijn gevormd.

– Wierden met een blokvormige verkaveling, die qua ouderdom van de continue bewoning tussen de twee vorige typen in geplaatst kunnen worden.

Tot dit laatste type behoort Huizinge. Het is een blokverkavelde dorpswierde die als gevolg hiervan een rechthoekige terreinindeling bezit. Tussen de vorm van wierde en verkaveling bestaat geen duidelijke samenhang. Dit duidt erop dat er waarschijnlijk sprake is van een oudere, eertijds verlaten wierde, die naderhand opnieuw in gebruik is genomen en deel is gaan uitmaken van een jonger verkavelingssysteem. Een nog niet verklaard maar wel opvallend verschijnsel is het samengaan van een kleinere met een grotere wierde, zoals we direct ten oosten van de dorpswierde van Huizinge aantreffen.

Het kleigebied huisvestte op zijn wierden een bevolking die veeteelt als hoofdmiddel van bestaan had. Het natuurlijke milieu was hiervoor het meest geschikt. De gras- of weilanden van na de bedijking zijn terug te vinden in de veldnaam 'vennen' zoals de Uilenfenne ten noorden van Huizinge, de lager gelegen hooilanden in de naam 'meden'. De akkerbouw werd vanwege het milieu op de hoogste plaatsen van de kwelder uitgeoefend. Dit bijeengelegen akkerland heet 'valge' en zal bij Huizinge voor een deel op de wierde zelf hebben gelegen. Zoals op de meeste dorpswierden vestigden zich te Huizinge ook niet-agrarische functies. Het oudste en tevens markantste niet-agrarische gebouw in het dorpsgezicht van Huizinge is de vroeg romano-gotische dorpskerk uit de tweede helft van de 13de eeuw, op de top van de wierde. Een kerk bestond overigens al ten tijde van bisschop Thidmar van Münster (1185-1206) die vóór 1206 Emo priester van Huizinge wijdde.

Door het ontbreken van specifieke historische gebouwen zijn de precieze ouderdom en de aanvankelijke ontwikkeling van het dorp Huizinge onbekend. De eerste vermelding stamt uit de 8ste eeuw; men spreekt dan van Hustinga. Later, in 945, van Husdingun. Beide namen worden genoemd in de 'Traditiones Fuldensis', een lijst van goederen van het klooster Fulda in Duitsland.

De voor de provincie kenmerkende borgen, de behuizing van de landadel die sinds de hoge Middeleeuwen ontstond, lagen in het geval van Huizinge buiten de dorpskom en hebben geen directe invloed op de dorpsplattegrond uitgeoefend.

Vanaf 1458 behoorde Huizinge bij het Winsumer zijvest, een voorloper van een waterschap dat de waterstaatszaken van het daartoe behorende gebied regelde. Om tot een verbetering van de waterstaattoestand te geraken komt men in 1856 tot de oprichting van het waterschap Hunsingo waarin het Winsumer zijvest is opgenomen. De zijvesten en waterschappen besteedden onder andere aandacht aan de verbindingswegen tussen verschillende delen van de provincie. Belangrijk voor het verkeer tussen Hunsingo en Fivelingo was de verbetering en begrinding (1840) van de ten zuiden van Huizinge gelegen Delleweg (Middelstum-Loppersum-Winneweer). De Delle zelf waarlangs de weg was gelegen, is al omstreeks 900 na Christus gegraven en vormde een belangrijke scheepvaartweg.

Hoewel via de Ubbensweg en het Huizinger Maar met beide bovengenoemde ontsluitingen verbonden, lijkt Huizinge nauwelijks van de transportroutes geprofiteerd te hebben, en behield het zijn overwegend agrarisch karakter.

Gegevens omtrent de ontwikkeling van de ruimtelijke structuur van het dorp zijn er pas vanaf ± 1830 nadat het kadastrale minuutplan gereed is gekomen en in de periode daarna wanneer vanaf 1864 de verschillende topografische kaarten zijn vervaardigd. De provinciale kaart van Theodorus Beckeringh uit 1781 is te weinig gedetailleerd om ten aanzien van de ruimtelijke opbouw van het dorp conclusies te kunnen trekken. Wel is op de kaart te zien dat bijvoorbeeld de Hoofdweg niet verder liep dan de plaats waar het Huizinger Maar eindigt. De doorgegaande verbinding met Middelstum lag noordelijker, in het verlengde van de weg naar Westeremden. Vanaf deze weg werd tevens de borg Fraam ontsloten, gelegen in het agrarisch gebied, enige honderden meters ten noorden van het dorp (fotobijlage, afb. 1).

Kenmerkend voor de dorpsopbouw van Huizinge, zoals weergegeven op het kadastrale minuutplan van 1830 zijn de dichte dorpsbebouwing aan de noordzijde en het lossere patroon van boerderijen aan de zuidkant van het dorp (fotobijlage, afb. 2). Van deze boerderijen wordt de Eenkemaheid voor het eerst in 1770 en de boerderij direct ten zuiden van de kerk al in 1531 vermeld. Tot 1940 was laatstgenoemde boerderij tevens pastorie.

Uit het kadastrale minuutplan en de daarna verschenen topografische kaarten kan worden afgeleid dat de structuur van het dorp sinds 1830 weinig of geen verandering heeft ondergaan (fotobijlage, afb. 3 en 4). Wel is de bebouwing aan verandering onderhevig geweest in de vorm van vervanging, uitbreiding en verdichting en hebben ten aanzien van rijbaanverbreding en/of oppervlakteverharding in de hoofdstraten (Hoofdweg, Torenstraat) geleidelijk aan veranderingen plaatsgevonden. Aan de westkant van het dorp is het terpreliëf gewijzigd door een gedeeltelijke, zij het bescheiden afgraving van het onbebouwde gedeelte, vanaf het einde van de 19de eeuw.

Een landschappelijk element wordt aan de zuidkant van het dorp in 1916, in de vorm van een nieuwe begraafplaats toegevoegd. Uitbreiding van de bebouwing vindt plaats ten westen van de Ubbensweg en rond het eindpunt van het Huizinger Maar.

Verdichting treedt op ten zuiden van de Hoofdweg en langs de Torenstraat. Ingrijpend is de schaalvergroting in de bebouwing ten gevolge van de diverse uitbreidingen van de smederij, tevens garagebedrijf, aan de Hoofdweg. Een belangrijke visuele wijziging aan de noordkant ondergaat het dorp aan het eind van de jaren zeventig door aanleg van het sportveld en aanvullende beplanting.

Een ingrijpende verandering in de infrastructuur van de omgeving is de aanleg van de Eemshavenweg in het begin van de jaren zeventig. Via deze weg die het dorp aan de oostkant op een afstand van circa 250 meter passeert, is de verbinding met de stad Groningen aanzienlijk verbeterd. In ruimtelijke zin heeft de weg vanwege zijn ligging op maaiveldniveau voor het dorpsgezicht geen nadelige consequenties.

Huidig ruimtelijk karakter

Kenmerkend voor het dorp Huizinge is het wierdereliëf met op de top van de wierde de kerk met kerkhof in samenhang met een blokverkaveld woon- en boerderijengebied op de noord-, oost- en zuidflank van de wierde. Bepalend in het huidige structuurbeeld zijn tevens de twee doorgaande routes de Huizingerweg/Hoofdweg en de Ubbensweg/Smedemaweg die de richtingen van de rechthoekige verkavelingsstructuur volgen. Opmerkelijk is de tweedeling in de dorpsstructuur, bestaande uit een dicht bebouwd noordelijk deel met overwegend kleinschalige woonbebouwing, gegroepeerd langs straten, en een extensief bebouwd zuidelijk deel met een drietal grote boerderijen in een lossere ordening. De verschillen in sfeer en karakter van de onderschei-

den dorpsdelen zijn hierdoor goed herkenbaar. Aan de noordkant vormen rechte straten een stelsel van overwegend door bebouwing begrensde, besloten ruimten, terwijl aan de zuidkant de open ruimte, deels beplant met hoge bomen en heggen, met daarin grote boerderijvolumes en daarlangs wijdse uitzichten over de landerijen, het beeld bepaalt.

Op het hoogste punt van de wierde, aan de westkant, bevindt zich de 13de-eeuwse romano-gotische dorpskerk op een onregelmatig ovaalvormig kerkhof. Ten opzichte van de verkavelingsrichtingen van het dorp heeft de oost-west georiënteerde kerk een afwijkende richting. Door de eigen aard en de vorm van het deels door beplanting omzoomde kerkhof met het eenbeukige kerkgebouw met toren, neemt de kerksituatie een afzonderlijke, herkenbare plaats in de dorpsstructuur in, die de overgang van het besloten woon- naar het open boerderijengebied markeert.

Nadere beschrijving van de te beschermen waarden

Door de verscheidenheid in de dorpsopbouw vertoont het beeld van het dorp vanaf de drie toevoerroutes grote verschillen. Komend vanaf de Huizingerweg uit het noordwesten, toont het dorp zich op afstand als een groen eiland in het open landschap, vanwege de dichte boombeplanting ten noorden en ten zuiden van de kerk. Beeldbepalend is hier de massieve bakstenen dorpskerk op het hoogste punt van de wierde (4.1 m + NAP) met de opmerkelijk gedrongen toren, waarvan het tentdak slechts enkele meters boven het kerkdak uitsteekt.

Op de plaats waar het Huizinger Maar in een zwaikolk eindigt, begint de Hoofdweg die zich kenmerkt door het lange, rechte tracee en het besloten profiel met aan weerszijden vrijwel geheel aaneengesloten bebouwing. De bebouwing is kleinschalig en sober van architectuur en bestaat overwegend uit vrijwel direct aan de verharding grenzende individuele panden met lage goot en nokrichtingen wisselend evenwijdig en loodrecht op de weg. Overheersend in het beeld zijn de sterk op de straat georiënteerde langgerekte woningen in één bouwlaag met schilddak of zadeldak met wolfseinden. Nabij de kruising met de Ubbensweg/Smedemaweg bevindt zich een grootschalig bedrijfspand dat, ondanks zijn afwijkende omvang en architectuur uit verschillende perioden, zich toch redelijk in het geheel voegt. Een groot deel van het bedrijf dat op het achterterrein is gesitueerd wordt aan het oog onttrokken door een dichte randbeplanting rondom.

De straat heeft een eenvoudig profiel en bestaat uit een ruim 5 meter brede asfaltbaan met aan één zijde een smal trottoir. Ten opzichte van het totale ruimtprofiel is de rijbaan te breed en het trottoir in verhouding te smal. Het materiaalgebruik, asfalt en betontegels, versterkt het ruimtelijk effect van de ongenueanceerde profielindeling. Van belang voor de ruimtelijke karakteristiek is het verschil in verslijningsvorm tussen beide straatwanden. De zuidelijke straatwand toont zich steenachtig doordat de bebouwing zonder voortuinen direct langs de straat is gesitueerd; de noordelijke straatwand heeft een duidelijk groen karakter door de met heesters en bloemen beplante smalle voortuinen, die vaak met een heg van de straat zijn afgeschermd.

Op de hoofdweg komen twee zijstraten uit: de Torenstraat en de Marialaan. Op de hoek van de Hoofdweg/Torenstraat wordt het strakke bebouwingspatroon doorbroken door de aan beide straten uit de rooilijn teruggeplaatste oude dorpsschool uit 1877 (thans dorps-huis) met aangebouwde onderwijzerswoning, die in overeenstemming met de oorspronkelijke functie qua hoogte en architectuur afwijkt van de overige bebouwing.

De torenstraat bestaat uit twee gedeeltes: een deel dat loodrecht staat op de Hoofdstraat en een deel dat daaraan evenwijdig loopt en uiteindelijk uitkomt op de Ubbensweg. Via de Torenstraat is zowel vanuit het noorden als vanuit het oosten de kerk bereikbaar. Het eerstgenoemde deel van de Torenstraat verschilt qua profiel en bebouwingsaard niet veel van de Hoofdweg. Ook hier is de asfalt rijbaan in verhouding tot het ruimtprofiel te breed en niet in overeenstemming met de karakteristiek van een straat die zich in het centrum van de kleinschalige historische dorpskern bevindt.

Kenmerkend voor dit straatdeel is de lichte stijging richting wierdetop.

Een zeer informeel karakter heeft de Marialaan, de tweede zijstraat van de Hoofdweg, door het smalle besloten profiel, een bescheiden rijbaan en het zicht op de aangrenzende moestuinen. Karakteristiek in het straatje zijn de langgerekte woonpanden waaronder een door de diakonie gebouwd pand uit 1835 dat woningen voor weduwen en wezen bevatte.

Het deel van de Torenstraat dat evenwijdig aan de Hoofdweg loopt, heeft in het dorpsgezicht een geheel eigen karakter. Bepalend in de straat die op de overgang ligt van het intensief bebouwde noordelijke naar het extensief bebouwde zuidelijk deel zijn enerzijds de woningen met door heggen begrensde moestuinen aan

de noordkant tegenover de grote boerderij de Eenkemaheerd, waarvan het erf zich langs de gehele weg uitstrekt, aan de zuidkant.

In tegenstelling tot de straten in het noordelijk dorpsdeel heeft dit straatgedeelte smalle, groene bermen. Verrassend is vanuit het oosten het gezicht op de kerk die aan het eind van de straat opduikt achter het pand dat zich in het verlengde van de weg bevindt.

Een groot contrast met de straten in het noordelijke dorpsdeel vormt de meest zuidelijk gelegen straat in Huizinge, een betonweg die toegang geeft naar de daar gelegen boerderijen. Het beeld van dit gebied wordt volledig bepaald door de monumentale heerden met ruime groene erven met hoog opgaande erfbeplanting.

Naar het zuiden en oosten heeft men wijde uitzichten over het agrarisch landschap en langs de weg is het geleidelijk aflopend talud van de wierderand goed zichtbaar.

Aan het eind van de weg bevindt zich één van de toegangspaden die naar kerk en kerkhof leiden. Twee andere paden bevinden zich respectievelijk aan de noord- en oostzijde van het kerkhof, waardoor de wierdetop vanuit alle dorpsdelen bereikbaar is en de betekenis van de kerk als centraal element nog eens wordt onderstreept.

Ten westen en noordwesten van de kerk is de wierde afgegraven waardoor het hoogteverschil tussen wierde en aangrenzend landschap door steilranden extra wordt geaccentueerd. Het uitzicht vanaf het verhoogde kerkhof over de uitgestrekte landerijen is op deze plaats specifiek voor de situatie.

Vanuit het zuiden gezien, vanaf de Ubbensweg, zijn het de grote heerden aan de zuidrand, op met bomen beplante erven, en de kerk die grotendeels achter boomkruienen verscholen ligt, die het beeld van het dorp bepalen. Vanaf grotere afstand is het ook de begraafplaats die mede het groene aanzien van het dorp bepaalt. Tot aan de aansluiting met de Hoofdweg/Smedemaweg blijft de zuidelijke toevoerroute een typisch randkarakter behouden. De woonbebouwing aan de westkant van de weg is van relatief jonge datum.

Tegenover deze bebouwing aan de oostkant, achter de meest oostelijk gelegen boerderij, bevindt zich een weiland waarin het reliëf van een kleinere wierde zich aftekent. Door het ontbreken van archeologische gegevens is over de oorspronkelijke functie van deze wierde en haar relatie tot de dorpswierde niets concreets bekend. De openheid van dit terrein, in samenhang met de aangrenzende boerderij en de tegenoverliggende bebouwing, benadrukt het randkarakter van de

Ubbensweg en de begrenzing van het relatief dichtbebouwde noordelijke dorpsdeel.

Vanaf de Smedemaweg, langs welke men vanuit het noordoosten het dorp kan bereiken gaat vrijwel alle bebouwing schuil achter een dichte randbeplanting. Het rijk beplante erf van de heerd Melkema, die een honderdtal meters ten noorden van het dorp ligt, vergroot op afstand het groenscherm waarachter het dorp, vanuit deze richting gezien, verscholen ligt.

Kenmerkend voor de architectuur van Huizinge is een zekere verscheidenheid in de bebouwing als gevolg van verschillen in datering (voornamelijk 19de en 20ste eeuw), typologie (woon-, bedrijfs- en bijzondere bebouwing), kapvormen, maatverschillen, etcetera. Een sterke samenhang vindt men echter in de oriëntatie (in het noordelijk deel op de straat), hoofdvorm en detaillering en het materiaalgebruik. Het merendeel van de gebouwen bestaat uit één bouwlaag met een kap en heeft gevelopeningen waarvan de hoogte maat groter is dan de breedte. De kapvormen bestaan overwegend uit schild- en zadeldaken, waarbij in veel gevallen de laatste zijn uitgevoerd met wolfseinden. De detaillering van de architectuur is sober, waardoor een rustig beeld ontstaat.

Een sterke samenhang in het beeld wordt veroorzaakt door het gebruik van baksteen voor de gevels en pannen voor de daken. De boerderijen in het zuidelijk deel van het dorp onderscheiden zich door hun grote dakvlakken en monumentale voorhuizen.

Op een aantal plaatsen in het dorp zijn nieuwe woningen gebouwd, die door hun situering en verschijningsvorm op onopvallende wijze in het geheel zijn ingepast.

Begrenzing van het beschermde gebied

Bij het beschermde dorpsgezicht Huizinge ligt het accent op de samenhangende onderdelen van de historisch-ruimtelijke structuur van het dorp en de daarin gelegen bebouwing.

De begrenzing van het aangewezen gebied wordt gevormd door bestaande kavelgrenzen van de voor de structuur en het gezicht van het dorp belangrijke elementen.

Hoewel de relatie tussen de dorpskern en het omringende landschap van groot belang wordt geacht, is de begrenzing van het gezicht uit praktische overwegingen dicht bij de kern gelegd. De noordelijke grens van het gezicht loopt langs de achterste perceelgrens van de noordelijke kavels langs de Hoofdweg en vervolgens langs het

perceel met de kleine wierde ten oosten van de Ubbensweg. De oostelijke grens gaat aan de oostkant langs dit weiland en het perceel van de aangrenzende boerderij. De ruimtelijke karakteristiek, tezamen met de aanwezigheid van de wierde als onderdeel van de historisch-ruimtelijke context, rechtvaardigen de opname van deze agrarische percelen binnen het beschermde dorpsgezicht. Aan de zuidkant loopt de grens direct ten zuiden van de moestuinen en langs de achtererven van de daar aanwezige bebouwing. Aan de westkant volgt de begrenzing, een agrarische perceelsgrens waardoor een smalle strook grasland, op de plaats waar de terp is afgegraven, direct ten westen van de kerk in het beschermde gezicht is opgenomen.

De begrenzing van het beschermde dorpsgezicht is weergegeven op bijgevoegde kaart, nummer 367.

Rechtsgevolg aanwijzing

Ter effectuering van het aangewezen dorpsgezicht Huizinge moet ingevolge artikel 37, lid 8 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening een bestemmingsplan ontwikkeld worden. Deze toelichting op de aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht kan daarbij, wat het beschermingsbelang betreft, als uitgangspunt dienen. Doel van de aanwijzing is de karakteristieke met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de verdere ontwikkelingen binnen het gebied.

De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te geven voor een ruimtelijke ontwikkeling, die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.

Geraadpleegde literatuur:

Aa, A.J. van der.

Aardrijkskundig woordenboek der
Nederlanden. dl. 5. Gorinchem,
1843.

Boersma, J.W. (samenstelling).

Terpen, mens en milieu. Haren,
1970.

Brongers, G.A.

De nederlands hervormde kerk te
Huizinge. Huizinge-Middelstum,
1963.

*Formsma, W.A.; Luitjens-Dijkerveld
Stol, R.A. en Pathuis, A.*

De ommelander borgen en steenhui-
zen. Assen, 1973.

Halbertsma. H.

Terpen tussen Vlie en Eems. Gronin-
gen, 1963.

Klok, R.H.J.

'Terpen zullen ons een zorg zijn'.
Groningse Volksalmanak (1974-
1975), 129-167.

Colofon:

Uitgave van de Rijksdienst voor de
Monumentenzorg, Zeist.

Historisch-geografisch onderzoek:
Drs. J.J. de Haas, Breda. Stedebouw-
kundig onderzoek: Rijksdienst voor
de Monumentenzorg, Zeist.

Foto's:

- Dienst van het Kadaster en de
Openbare Registers, Apeldoorn (afb.
2);
- Rijksdienst voor de Monumenten-
zorg, Zeist (afb. 1, 3, 4);
- Topografische Dienst, Emmen
(omslag).

Kaart:

Studio Ineke van der Burg, Bilthoven.

Verkoopprijs f 10,-.

Deze publikatie is schriftelijk of
telefonisch te bestellen bij het
Distributiecentrum DOP
Postbus 20014

2500 EA 's-Gravenhage.

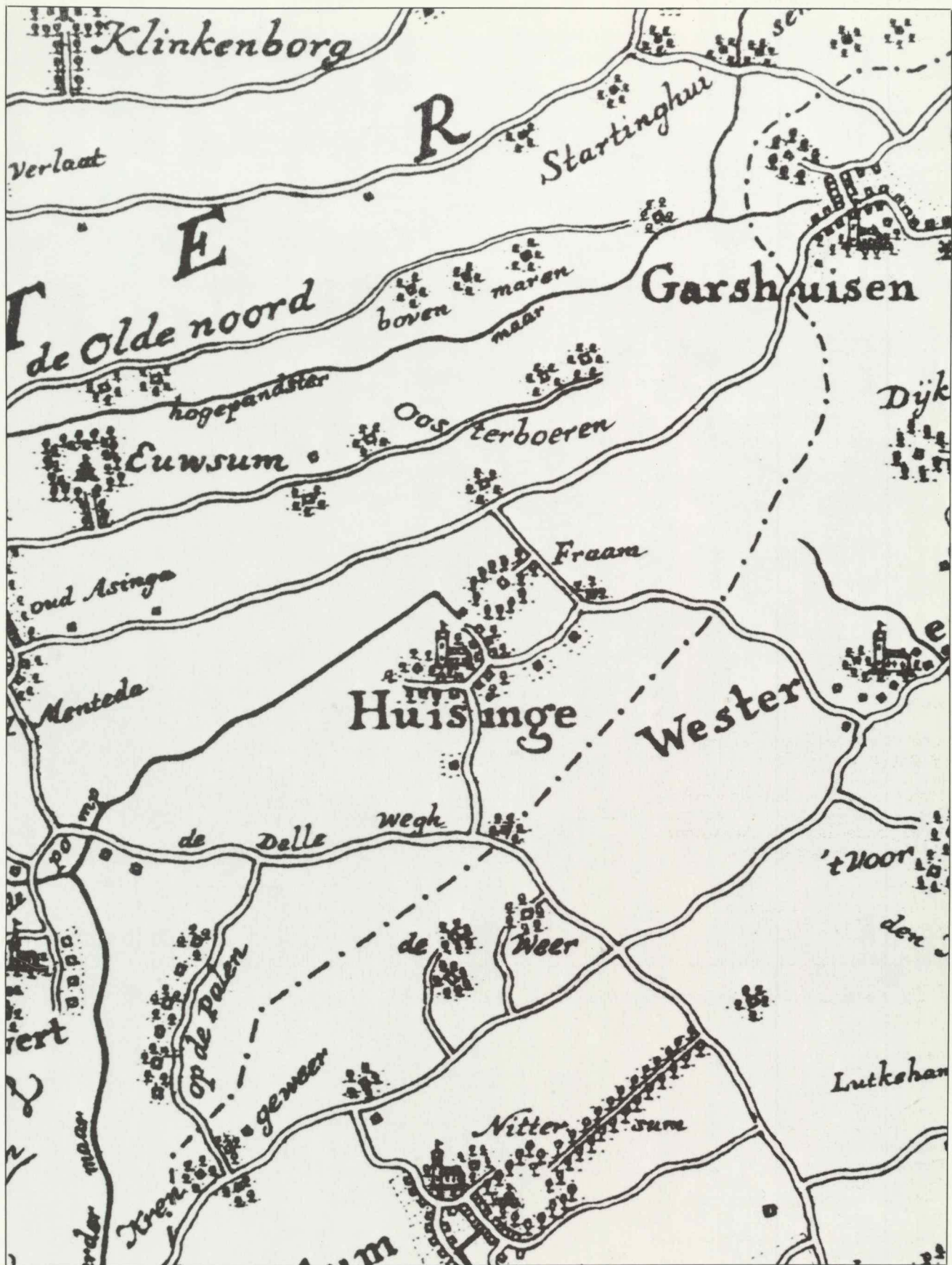
Telefoon: 070-78 98 80.

Onder vermelding van bestelnummer
of ISBN 90 346 1455 7.

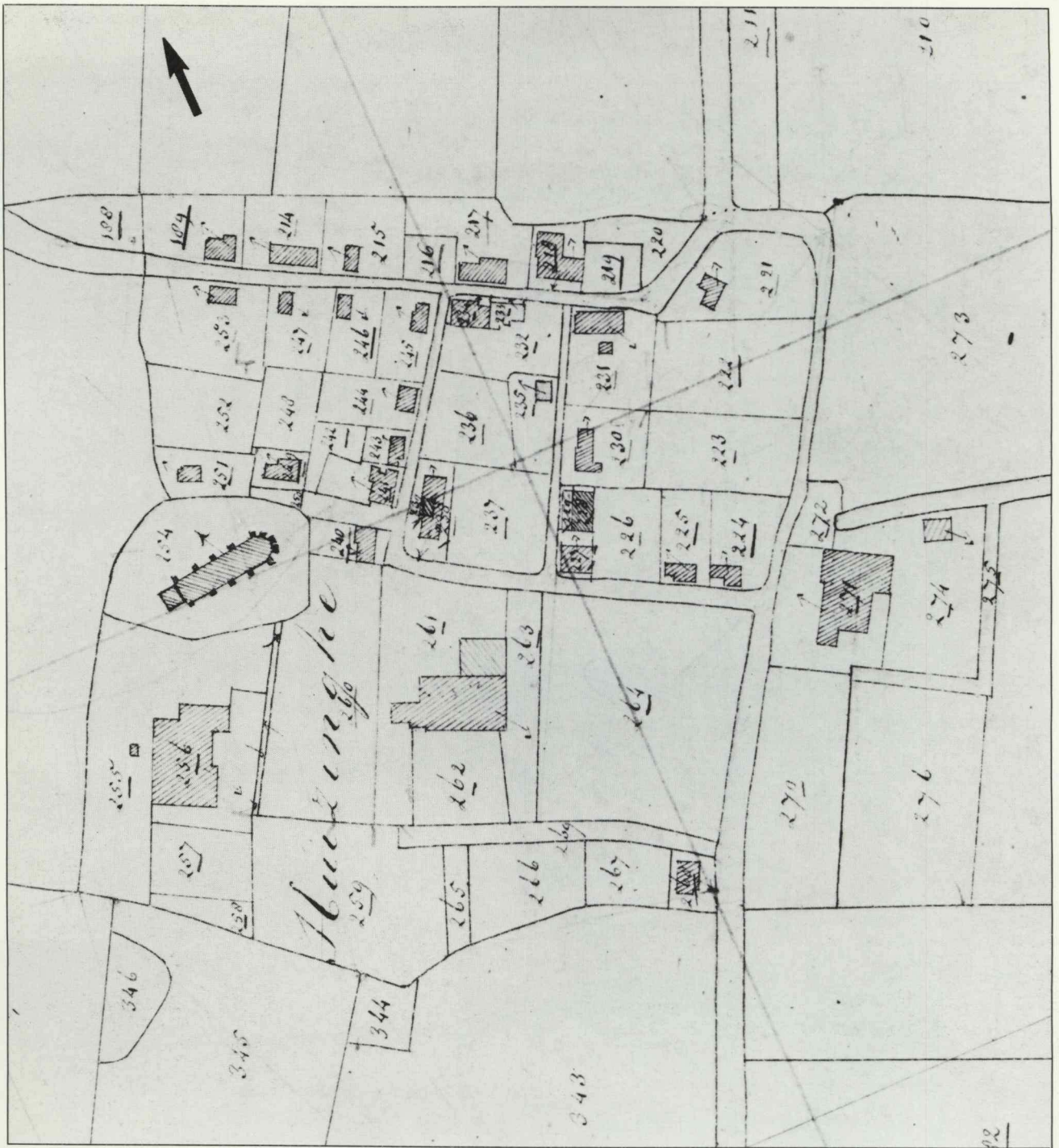
Druk:

Staatsdrukkerij, 's-Gravenhage.

4.110520048007

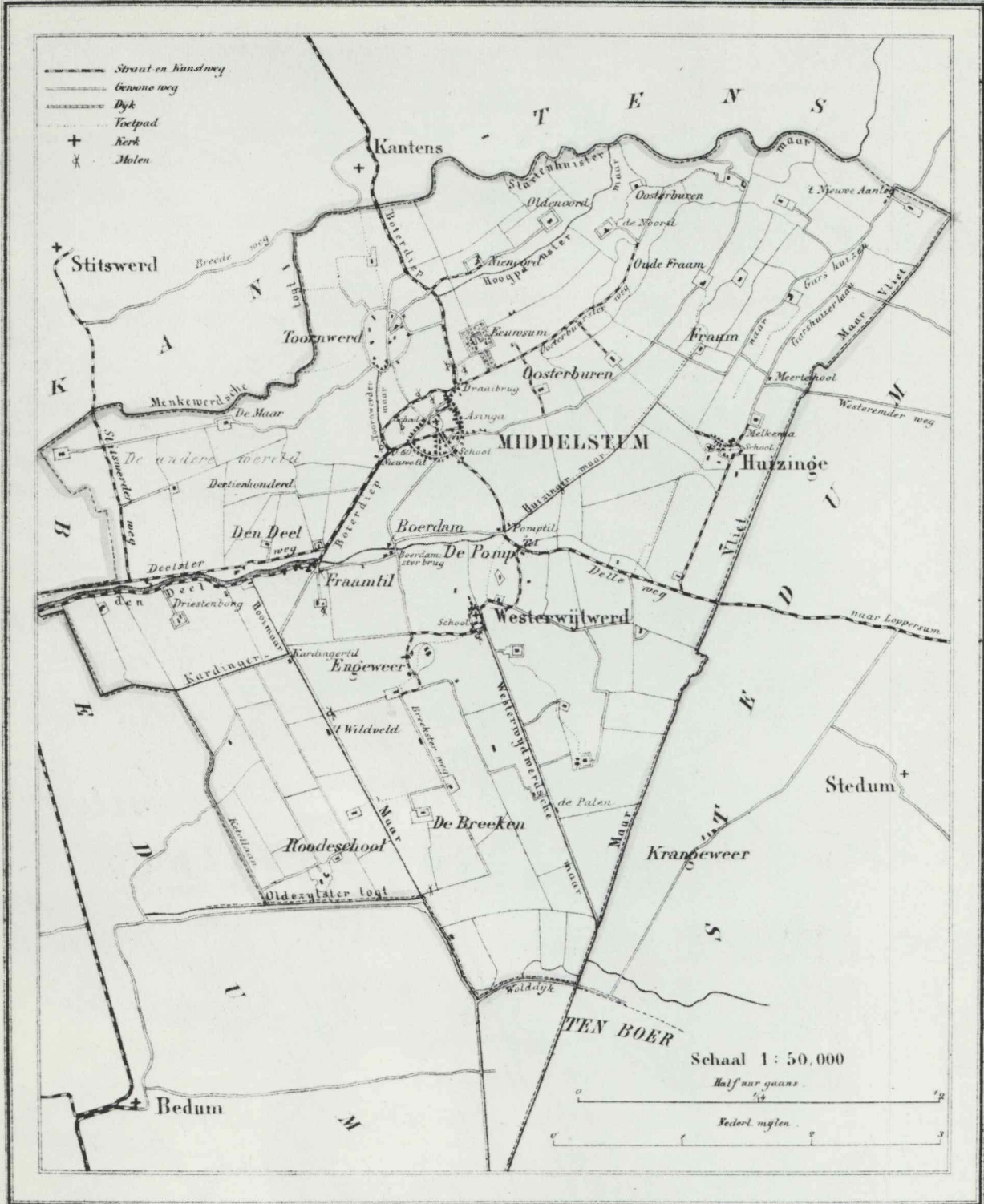
Afb. 1. Th. Beckeringh, Kaart of Landtafereel der Provincie Groningen en Ommelanden, 1781, fragment.

Afb. 2. Kadastraal Minuutplan gemeente Middelstum, 1828, fragment.

Afb. 3. Topographische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, 1973 (facsimile herdruk van 1864), blad 7, fragment.

1867.

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden.

2.514 Bouders. 2.000 Inwoners.

Afb. 4. J. Kuyper, Gemeente-atlas van Nederland, 1867, provincie Groningen, gemeente Middelstum.